

СТАНОВИЩЕ

**относно конкурс за доцент по професионално направление 2.3. Философия,
обявен в ДВ, брой 91 от 24.11.2015 г. за нуждите на секция "Знание и реалност:
модели, методологии и евристики" на ИИОЗ-БАН
от проф. дфн Иванка Богомилова Райнова, ИИОЗ – БАН,
научна специалност История на философията / Съвременни философски учения**

Конкурсът за доцент по направление 2.3. Философия е обявен в ДВ, бр. 91 от 24.11.2015 г. за нуждите на секция "Знание и реалност: модели, методологии и евристики" на ИИОЗ-БАН. Единствен кандидат в този конкурс е д-р Кирил Карталов.

1. Обща характеристика на научната и педагогическа дейност на кандидата

Д-р Карталов притежава магистърска степен по политически науки с профил "международна политика" от Миланския католически университет, получена през 2008 г., а през 2013 г. защитава там и докторска дисертация на тема "Дипломатическата мисия на Монс. Анджело Джузепе Ронкали, Апостолски визитатор и делегат в България (1925-1934)". Дисертацията е публикувана през 2014 г. на италиански език и същата година става финалист в конкурса Premio Aquì Storia в Акуи Терме, Италия.

Д-р Карталов има шестгодишен научен стаж като хоноруван асистент по политология в Университета по библиотекознание и информационни технологии, от 2010 г. насам е асистент и по история на международните отношения и институции в Миланския католически университет, а от 2013 г. е водил и лекции по папска дипломация в Дипломатическия институт към министъра на външните работи на Република България. В научната биография на кандидата се откроява и експертната му дейност като Съветник на Председателя на Българската академия на науките от 2013 г. насам – една важна роля и позиция, която като такава предполага определени знания и умения. Не на последно място следва да се спомене неговото участие в редица международни научни конференции у нас и в чужбина, както и редакторството и съставителството на няколко книги и, в частност, издаваната от него от 2010 г. насам поредица за политически науки и международни отношения "Bibliotheca Utilitas Communis" към издателство "За Буквите – О писменехъ" с подкрепата на Националния дарителски фонд "13 века България".

Към общия брой на авторските си публикации д-р Карталов е посочил три монографии, като едната е публикувана и на български, и на италиански език, и една студия в италиански сборник. В настоящия конкурс за доцент той кандидатства с една авторска публикация – с монографията си *Парадигми на политическата наука* (София: Изд. "За Буквите – О писменехъ", 2010), както и с две преводни книги от латински и италиански език, които е посочил в раздел "съставителство".

Формалните изисквания, посочени в чл. 53 от ЗРАСРБ, както и на Правилника на ИИОЗ за прилагане на ЗРАСРБ, са изпълнени, доколкото кандидатът притежава степената "доктор", бил е асистент повече от 2 години и има публикувана монография, която не повтаря публикациите, с които е придобил докторска степен.

2. Общо описание на представените за конкурса материали

Несъмнено от представените за конкурса публикации основно значение има монографията на д-р Карталов *Парадигми на политическата наука* (2010), която му дава, от една страна, формалното право и основание за участие в обявения конкурс, а, от друга, представя съдържателно собствената му изследователска дейност. Относно двете преводни книги, посочени в рубрика "съставителство", следва да отбележа, че тук може да възникне спор доколко става въпрос за съставителство или по-скоро за редакторска дейност, респ. доколко те са релевантни или не за настоящия конкурс. Първата преводна книга, *Наръчник на политиците според кардинал Мазарини* (София 2010), е двуезично издание (паралелен латински и български текст) на максими относно политиката и властта, приписвани на кардинал Мазарини. Тъй като текстът е съпроводен от един нов, съвременен увод, написан от Масимо де Леонардис, тук може да се говори за известна съставителска дейност от страна на д-р Карталов. Не така обаче стои въпросът с книгата *Ultima Ratio Regum. Военна сила и международни отношения* (2011) на Масимо де Леонардис. Българското издание е преработено от автора, както той обяснява в предговора (стр. 10), но премахването на две глави и добавянето на други си е негово лично дело. Това не е сборник от статии, подбрани от съставител, а просто монографичен труд, преведен на български. Друг е въпросът, че д-р Карталов като завеждащ поредицата е предложил монографията за публикуване. С други думи, двете преводни книги, а и самата поредица са интересни от гледище на областта на научните му занимания, но са ирелевантни от гледище на самостоятелните му научни постижения, които следва да бъдат оценявани. Затова ще се спра само на монографията.

3. Съдържателно описание и приноси

Целта на монографията *Парадигми на политическата наука* е формулирана точно и ясно, а именно: "да предложи на образования читател, но не специалист по темите, с ясен и разбираем език, без да се пренебрегват изискванията на научния анализ, някои от най-важните парадигми на съвременната политическа наука" (стр. 10). Това не е строго научен изследователски труд, предназначен за т.нар. *Fachpublikum*, а книга за по-широк кръг читатели, притежаващи определен интерес, но и *Fachwissen*. Тематиката и съответно специализираните термини, залегнали в заглавието, са дефинирани от самото начало. Посочвайки, че понятието парадигма има един тесен смисъл, определен от Кун като "сбор от теоретично-методологически тези, споделяни от определена научна общност", д-р Карталов подчертава, че "в смисъла, предложен няколко години по-рано от Робърт Мъртън, терминът придобива по-широко значение, посочвайки съществуването на 'кодекс' от понятия и проблеми, постулати и хипотези, теоретични формулировки и изследователски резултати, възприет от широк кръг учени за един разумно продължителен период от време [Merton 1949]" (пак там). Тук не мога да навлизам в детайли, но следва да уточня, първо, че Мъртън тематизира за пръв път парадигмата не в произведението *Social Theory and Social Structure* (1949), а в статията си "Paradigm for the Sociology of Knowledge" (1945) и, второ, че макар и да не предлага някакво строго определение на парадигмата, значението, което влага, не е толкова широко, колкото счита д-р Карталов, а и разграничението му от Кун върви в друга посока. Ролята на парадигмата у Мъртън е тясно подчинена на структурно-функционалния анализ на социологията на научното познание, от който не може да се абстрахира без уговорки. Тоест, тя е част от един метод, който си поставя за цел да кодифицира базисни понятия, проблеми, подходи и пр., постулирани често тихомълком, в общовалидни правила и критерий, които да послужат за кохерентна теоретична ориентация на социалното изследване, тоест за "аналитична парадигма". За разлика от Кун, който определя парадигмите като общопризнати научни достижения, които за определено време дават на научното общество модел на постановка на проблемите и на техните решения, у Мъртън не става въпрос просто за "общопризнати", а често за предпоставени, недоказани, дори неосмислени достижения, които са изходна точка, а не краен резултат на изследването, и които не са възприети просто за "определен период от време". Затова Мъртън подчертава, че Куновата интерпретация на парадигмата е по-широка от неговата собствена. Широкият начин, по

който д-р Карталов рецепира парадигмата у Мъртън, е в известен смисъл генерализация. Това крие, от една страна, опасността от смесване на понятия, подвеждайки всевъзможни изследователски проблеми, хипотези, методи и теоретични постановки от дадена област под един и същ знаменател, наречен "парадигма". От друга страна, това по-широко определение на парадигмата дава възможност на автора да очертае основните области на политическата наука и да разгледа оттук употребата, функционирането и развитието на редица фундаментални концепти, структури и модели, свързани с политическата сфера. В този смисъл може да приемем, че то се оказва работещо за целите на изследването. Нещо повече, то дава възможност на автора да го развие и представи чрез една сравнително стройна структура, тръгвайки от най-общите характеристики на съвременната политическа наука, преминавайки оттук през нейните основни конструктивни елементи (власт, идеология, политическа система и пр.), съвременни аспекти на политическите процеси (кризи, условия за стабилност и пр.), икономически анализ на политиката, компоненти на политическата система (политически групи, движения, синдикати, партии), ротация и държавна организация на властта, демократични и недемократични режими на нашето време, за да завърши накрая с международните измерения на политическите процеси (гранични транзакции, международни отношения и пр.). В сравнение с подобни италиански изследвания (които не са цитирани, но са интересни за сравнение, напр. *I paradigmi della scienza politica* [2005] на Джорджио Сола, *Introduzione alla scienza politica* [2002] на Донатела Дела Порта или *Nuovo corso di scienza politica* [2009] на Паскино Джанфранко), д-р Карталов предлага едно по-разгърнато въведение в политическата наука, което включва редица допълнителни тематични кръгове, като напр. отношението между политика и икономика. Същевременно липсва една много важна глава, която е налице в повечето въведения в политическата наука, а именно тази за методологията. Такъв раздел е от особено значение, не само за да се изясни методологическия инструментариум на автора, но и този на политическата наука като такава (напр. защо се използват и следва ли да се използват понятия и подходи на социологията, философията, наукознанието и пр.) и да се очертаят оттук границите между политическата наука, политическата философия, социологията на политиката, науката за правото и пр., и да се прецизира самия предмет и спецификата на науката за политиката. Такова прецизиране има в редица немски и френски изследвания, разграничаващи в частност *Politikwissenschaft* и *politische Wissenschaft*, *la science politique* и *les sciences politiques* и пр.

По проблемите, разглеждани в десетте глави на книгата на д-р Карталов, вече е писано доста, така че е трудно да се открият някакви нови и оригинални тези. Но това не е било и цел на изследването. Според мен основният принос на монографията не е разграничението между политика и политическа наука, както твърди авторът в своята самооценка, тъй като то не е ново, а по-скоро начинът на обхождане на политическото и неговите научни рецепции и проекции. По този начин на българския читател се предлага нещо като компендиум, който може да му послужи за едно общо въведение и пътеводител в политическата наука.

4. Критични бележки

Цитиранията и позоваванията на научна литература не отговарят на общоприетите академични изисквания, тъй като навсякъде са посочени само произведенията, без указване на страниците. На някои места са цитирани произведения, които не фигурират в библиографията и не е ясно по кое издание и в чий превод са осъществени (напр. Тукидид). На други места пък не става ясно в кое свое произведение даден автор е казал това, което д-р Карталов твърди, че е казал (напр. на стр. 9). В своето CV авторът е посочил, че борави с италиански, английски и испански., но в книгата цитира някои автори по немски и френски оригинали. Затова пък редица произведения на Маркс, Арент, Вебер, Кун и мн.др., които съществуват в превод на български, са цитирани на италиански, което прави библиографията безполезна за българския читател.

5. Заключение: Научната и преподавателската дейност на д-р Кирил Пламен Карталов отговаря на нормативните изисквания за "доцент" и дава също така основание да се определи кандидатурата му за подходяща за интердисциплинарния профил на секция "Знание и реалност: модели, методологии и евристики". Като член на научното жури аз ще гласувам "за" и ще предложа и на уважаемите членове на научното жури да гласуват кандидатът да бъде избран на академичната длъжност "доцент" в Института за изследвания на обществото и знанието на БАН.

София, 12.04.2016 г.